

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดนวัตกรรมทางการเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดนวัตกรรมทางการเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมไปถึงเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดนวัตกรรมทางการเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ฯ

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การสำรวจเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลผล และนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

จากการศึกษาพบว่า ในเรื่องของกระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดนวัตกรรมทางการเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ฯ มีเนื้อหาสองส่วนประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ฯ และความรู้ด้านการเกษตรและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยมีวิธีการถ่ายทอดผ่านทางสื่อเฉพาะกิจ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อเฉพาะกิจ เช่น แผ่นพับ ป้ายประกาศ เอกสารประกอบการฝึกอบรม และเอกสารวิชาการ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ฯ และเกษตรกรตัวอย่าง สื่อมวลชน ได้แก่ สื่อวิทยุ และสื่ออินเทอร์เน็ต โดยเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ <http://irrigation.rid.go.th/rid1/HongKhrai>

สำหรับรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการถ่ายทอดนวัตกรรมทางการเกษตรนั้น เราจะพบรูปแบบการสื่อสารในสองลักษณะคือ การสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) ประกอบด้วย การสื่อสารผ่านแผ่นพับ ป้ายประกาศ เอกสารประกอบการบรรยาย เอกสารวิชาการ รายการวิทยุ เว็บไซต์ และการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) ผ่านทางการฝึกอบรม การบรรยาย การสาธิต โดยมีทิศทางการไหลของข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในแนวตั้ง จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ฯ กับเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม และในแนวนอนจากการสื่อสารระหว่างเกษตรกรตัวอย่างที่ทำหน้าที่วิทยากรกับเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม

ในเรื่องประสิทธิผลของการถ่ายทอดนวัตกรรมทางการเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ พบว่า เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เห็นว่า วิทยากรสามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจได้ง่าย ๆ โดยการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมไปถึงการสอดแทรกมุขตลกในการบรรยาย ทำให้การถ่ายทอดความรู้มีลักษณะผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด ทำให้เกิดความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม ส่งผลให้การเปิดรับข้อมูลด้านวิชาการเกษตรเป็นไปอย่างราบรื่น การใช้ภาพในการประกอบการบรรยายช่วยอธิบายให้เกษตรกรมองเห็นภาพโดยไม่ต้องจินตนาการเองตามตัวอักษร นอกจากนี้ การสาธิตวิธีการในการดำเนินงาน เช่น การเพาะพันธุ์กบ การเลี้ยงปลานิลในกระชัง การเลี้ยงเชื้อเห็ด รวมไปถึงการจัดแสดงวัสดุอุปกรณ์และลักษณะสถานที่ในการดำเนินงานด้านการเกษตร ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เกษตรกรเข้าใจเนื้อหาภาคทฤษฎีได้ง่ายขึ้น โดยผลที่ได้รับจากการไปดูงานในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรตัวอย่าง ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ส่งผลให้เกษตรกรเกิดความมุ่งมั่นในการนำกลับไปประกอบอาชีพของตนเอง

ในส่วนของเกษตรกรตัวอย่างพบว่า เกษตรกรที่ได้เข้ารับการอบรมการประกอบอาชีพด้านการเกษตรกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ และได้นำกลับไปประกอบอาชีพในพื้นที่การเกษตรของตนเองจนประสบความสำเร็จ มีส่วนช่วยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาหารสำหรับบริโภค สามารถปลดหนี้สินได้ มีเงินเก็บ มีพื้นที่การเกษตรเป็นของตนเองหรือหากมีอยู่แล้วก็สามารถขยายออกไปจากเดิมได้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมไปถึงบุตรหลานก็มีโอกาสได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นอีกด้วย